

Príručka pre konzultantky a konzultantov programu Zelená škola

...pre ľudí, ktorí dokážu vnímať,
chcú rozumieť a vedia konať

Táto publikácia bola vydaná vďaka podpore z Fondu Hodina deťom, ktorý zriadila a spravuje Nadácia pre deti Slovenska.

NADÁCIA PRE DETI SLOVENSKA
CHILDREN OF SLOVAKIA FOUNDATION

Príručka pre konzultantky a konzultantov programu Zelená škola

Vydalo: Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica

Spracovala: Mgr. Zuzana Dovalová

Tlač: september 2010

Fotografie: Archív Kancelárie programu Zelená škola

Neprešlo jazykovou úpravou
2010

www.zelenaskola.sk

www.zivica.sk

www.spirala.sk

Obsah

Predslov.....	4
1. Poslanie programu Zelená škola.....	5
2. Štruktúra programu Zelená škola.....	7
3. Konzultanti v programe Zelená škola.....	8
3.1 Úloha konzultanta v programe Zelená škola.....	8
3.2 Čo znamená byť konzultant v programe Zelená škola?.....	8
3.3 Šesť predpokladov dobrého konzultanta.....	9
3.4 Čo nie je povinnosťou konzultanta.....	10
3.5 Zdroje informácií pre konzultanta.....	10
3.6 Úrovne konzultantskej podpory.....	13
4. Konzultantská podpora.....	14
4.1 Žiadosť o konzultáciu.....	14
4.2 Žiadosť o realizáciu environmentálneho výučbového programu (EVP).....	17
4.3 Žiadosť o záverečné hodnotenie.....	17
5. Metodická podpora konzultanta v procese 7 krokov programu Zelená škola.....	19
Krok č. 1 Vytvorenie Kolégia Zelenej školy.....	19
Krok č. 2 Environmentálny audit školy.....	20
Krok č. 3 Environmentálny akčný plán školy (EAP).....	21
Krok č. 4 Monitoring a hodnotenie.....	22
Krok č. 5 Pro-environmentálna výučba.....	23
Krok č. 6 Informovanie a zapojenie komunity.....	24
Krok č. 7 Eko-kódex.....	25
6. Pohľad na participáciu v programe Zelená škola.....	26
7. Propagácia programu Zelená škola a zapájanie verejnosti.....	27
8. Administratívne povinnosti v konzultantskej činnosti.....	28
9. Použitá a odporúčaná literatúra.....	29

 „Na svete je jedna reč, ktorej všetci rozumejú. Je to jazyk nadšenia, vecí urobených s láskou a chuťou, túžbou dosiahnuť to, o čom snívame alebo čomu veríme“.

Paulo Coelho

Predslov

Milé konzultantky a milí konzultanti programu Zelená škola,

v ruke držíte Vašu príručku. Jej cieľom je priblížiť vám konzultantskú činnosť z pohľadu potrieb a očakávaní zo strany koordinátoriek a koordinátorov zapojených škôl, ale tiež organizátorov programu Zelená škola. V publikácii sme nahliadli do histórie programu vo svete aj na Slovensku, špecifikovali úrovne konzultantskej podpory a zodpovednosti z nich vyplývajúce, zadefinovali pozíciu konzultantky a konzultanta pri napĺňaní metodiky 7 krokov Zelenej školy a tiež uviedli informačné zdroje, o ktoré sa môžete pri svojej práci oprieť.

Na úvod vám prajem veľa radosti zo spolupráce a spoločných stretnutí, množstvo príjemných a obohacujúcich skúseností a úspešné Zelené školy.

Vzhľadom na význam rodovo citlivého prístupu (dvojrodovosti), ktorý sme však do tejto príručky pre zjednodušenie textu nepoužili, prosím chápťe pod každým označením osôb v mužskom rode aj ženský rod.

Zuzana Dovalová
za tím programu Zelená škola

I. Poslanie programu Zelená škola

Z histórie programu Eco-schools

Program Eco-Schools sa stal v roku 1994 odpoveďou na Summit Zeme v brazílskom Rio de Janeiro (1992), kde bola vyjadrená potreba zapájať mladých ľudí do hľadania riešení v oblasti životného prostredia a trvalo udržateľného rozvoja. Program Eco-Schools je jedným z piatich environmentálnych programov medzinárodnej iniciatívy FEE (Foundation for Environmental Education, www.fee-international.org). Za podpory Európskej komisie sa implementoval v Dánsku, Grécku, Nemecku a vo Veľkej Británii. Odtiaľ sa veľmi rýchlo rozšíril do celého sveta a v roku 2003 získal uznanie od programu OSN pre životné prostredie – UNEP (United Nations Environment Programme) ako praktický model vzdelávania a zároveň účinný nástroj TUR (Trvalo udržateľného rozvoja) na lokálnej úrovni. O dva roky neskôr bolo obdobie 2005 – 2014 vyhlásené medzinárodnou organizáciou OSN za „Dekádu vzdelávania pre trvalo udržateľný rozvoj“. Do programu Eco-Schools je zapojených z roka na rok viac škôl z rôznych krajín každého kontinentu sveta od Nového Zélandu po Karibik.

Slovensko v programe Eco-Schools

Projekt Eco-Schools sa na Slovensku prvýkrát predstavil pod názvom Zelená škola v roku 2004. Organizačne aj metodicky bol zastrešený Centrom environmentálnych aktivít v Trenčíne v spolupráci so Siet'ou environmentálne-výchovných organizácií Špirála. Počet škôl, ktoré chcú žiakom ponúknuť zdravšie prostredie a alternatívne formy výučby z roka na rok narastá. Zelené školy by mali vzdelávať holisticky s dôrazom na zážitkové vyučovanie a s cieľom dosiahnuť zmeny v správaní mladých ľudí, zamestnankýň a zamestnancov školy, rodiny a miestnych úradov, ktoré majú vplyv na celú komunitu. Nakoľko je slovenský program Zelená škola súčasťou svetovej siete Eco-Schools (www.eco-schools.org), pre úspešné zúčastnené školy to znamená získať nielen česť vyvesiť zástavu svetového hnutia Eco-Schools, ale aj možnosť zapojiť sa s ďalšími školami v Európe i mimo nej do spoločných projektov.

Tab.: Prehľad zapojených a ocenených škôl programu Zelená škola.

Metodológia programu Zelená škola

Počet škôl a krajín, ktoré sa k tomuto medzinárodnému programu hlásia, narastá každým rokom. V uplynulých rokoch sa porovnávali štandardy a kritériá pre udelenie vlajky Eco-Schools platné v jednotlivých krajinách, keďže vznikla silná potreba vlajku Eco-Schools jednoznačne identifikovať v ktorejkoľvek krajine. Táto vlajka je značkou kvality environmentálneho vzdelávania na školách. A dnes, po dohodnutí medzinárodných štandardov programu, symbolizuje to isté na Novom Zélande, v Brazílii, vo Fínsku, či u nás na Slovensku. Podstatou vzdelávacieho programu Zelená škola je zavedenie a zlepšovanie environmentálneho manažmentu na škole, t. j. proces odvodený zo systému EMAS/ISO 14 001, adaptovaný na podmienky základných a stredných škôl.

Program Zelených škôl je holistický čiže celostný. Nezameriava sa len na určitú časť, ale sústreďuje sa na celok. Orientuje sa na príčiny, zmysel a súvislosti medzi jednotlivými zložkami, ktoré tvoria komplex. Program Zelené školy je prioritne zameraný na ľudí, nie na úlohy. Vyžaduje čo najvyššiu úroveň zapojenia žiakov, pedagógov, rodičov a širšej verejnosti v zmysle participatívneho environmentálneho manažmentu (PEM). Jedným z hlavných cieľov programu je zníženie vplyvu školy na životné prostredie – t. j. zníženie ekologickej stopy.

Slávnosť odovzdávania diplomov a Zelených vlajok

Školám, ktoré úspešne absolvujú všetkých 7 krokov a zanechajú po sebe „stopy“ v podobe zverejnenia realizovaných krokov na internetovej stránke školy, bude na slávnostnej certifikácii udelená **Zelená vlajka FEE**. Ostatné školy si za splnenie stanovených minimálnych podmienok z certifikačnej slávnosti odnesú **diplom „Na ceste k Zelenej škole“** a prednostné právo uchádzať sa o vlajku v nasledujúcom školskom roku. Platnosť diplomu je nasledujúci jeden školský rok, počas ktorého by škola mala splniť ostatné kritériá pre získanie medzinárodného ocenenia. Ak škola počas tohto roka všetky kritériá nesplní, nezíska následne žiadne ďalšie ocenenie.

Držitelia titulu „Zelená škola“ majú právo uvádzať logo Zelenej školy na všetkých školských dokumentoch, hlavíčkových papieroch, na webovej stránke a propagačných materiáloch školy. Titul „Zelená škola“ je platný 24 mesiacov od jeho udelenia a to so zachovaním dosiahnutej úrovne environmentálnych opatrení a systematickom zlepšovaní tej oblasti životného prostredia, ktorej sa ešte nevenovala.

Do programu Zelená škola sa ocenené aj neocenené školy musia v prípade ich záujmu opakovane registrovať každý školský rok.

Prínos programu Zelená škola pre žiačky a žiakov, rodičov a školu

V období poklesu demografickej krivky najmä stredné školy a školy v mestách doslova bojujú o každého žiaka. Mnohé vznikajú a mnohé zanikajú. Zaujať čoraz konzumnejšie zameranú spoločnosť nie je jednoduché. Zelená škola ponúka alternatívu, ktorá môže osloviť rodičov, ktorí chcú u svojich detí podporiť kreativitu a schopnosť vytvárať a zároveň vyjadrovať svoje názory na problémy súčasnosti. Škola zapojená do programu dáva zreteľne najavo, že jej záleží na životnom prostredí a osud budúcich generácií jej nie je ľahostajný. Aktívne reaguje na environmentálne problémy a zmeny v ľudskej spoločnosti a je otvorená spolupráci s mimovládnyimi a štátnymi organizáciami. Dáva svojim žiakom možnosť prežívať aktívne občianstvo, získavať vedomosti učením sa zážitkom, tráviť viac času v prírode, naučiť sa ju vnímať a chrániť ju.

Na otázku, čo prináša projekt kolektívu školy asi najlepšie odpovie človek z praxe Ing. Eva Moňoková, ktorá je koordinátorkou environmentálnej výchovy na základnej škole v Družstevnej pri Hornáde, odpovedala: „Do programu Zelená škola sme zapojení už 4. rok. Na škole sa vďaka spoločnej realizácii množstva praktických aktivít vytvoril tímový duch. Môžem povedať, že sa zmenila celá filozofia našej školy, čo vyústilo do jej zamerania na environmentálnu výchovu.“ Túto školu v roku 2007 osobne navštívila aj Holandská kráľovná Beatrix, ktorá program Zelená škola vysoko pozitívne ohodnotila.

Organizácia programu

V súčasnosti koordináciu programu na Slovensku zabezpečuje Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica (www.zivica.sk). Národným garantom certifikácie programu Zelená škola je Sieť environmentálne-výchovných organizácií Špirála (www.spirala.sk).

„Ak máme mať v budúcnosti dobré životné prostredie musíme všetci urobiť zmeny v našom životnom štýle. Tieto zmeny sa uskutočnia, ako náhle budeme rozhodovať o tom, ako budeme cestovať, nakupovať veci, nakladať s našim odpadom a hospodáriť s miestom kde žijeme, pracujeme a oddychujeme. FEE – Foundation for Environmental Education má za cieľ podporovať a podnecovať tieto zmeny životného štýlu. Medzinárodná sieť Eco-Schools je ideálnym mechanizmom pre túto zmenu na školách. Je postavený na prirodzenom nadšení detí pre otázky životného prostredia, rozvoji zrelého a zodpovedného prístupu k nemu a na odhodlaní konať.“

Mr. Jan Eriksen, Prezident FEE

2. Štruktúra programu Zelená škola

medzinárodný garant certifikácie

a

národný garant certifikácie

Kancelária programu Zelená škola

koordinátor programu na Slovensku

Regionálne centrá a Rada Zelenej školy

Regionálne centrá sú kontaktné miesta poskytujúce metodickú podporu konzultantom a koordinátorom Zelených škôl. Regionálne centrá sú zodpovedné za organizáciu a vedenie školiacich seminárov a zapožičiavanie odbornej literatúry a metodických pomôcok.

Regionálne centrá:

- Bratislava

- Trenčín

- Zvolen

- Košice

Rada Zelenej školy je tvorená organizátormi a konzultantmi programu Zelená škola. Jej úlohou je na záver školského roku hodnotiť činnosť škôl na konci a rozhodnúť o udelení resp. neudelení ocenenia zapojeným školám, ktoré o záverečné hodnotenie požiadali.

exkluzívny partner programu

RWEGROUP

generálny partner programu

3. Konzultanti v programe Zelená škola

3.1 Úloha konzultanta v programe Zelená škola

Na rozdiel od väčšiny krajín vo svete, kde sa realizuje program Eco-Schools, majú Zelené školy na Slovensku o jednu výhodu na viac. Je ňou **individuálny prístup** ku každej Zelenej škole a to prostredníctvom zaškolených konzultantov. Práve oni sprostredkujú dôležitý kontakt medzi organizátormi programu a samotnými školami, s ktorými v rámci programu prichádzajú do styku najčastejšie. Každému konzultantovi je pridelená jedna alebo viac škôl, s ktorými v danom školskom roku podľa potreby „jeho“ školy spolupracuje. Vzhľadom na efektívnosť je ideálne, ak je táto spolupráca dlhodobá.

„...všetci pozeráme rovnakým smerom“
Letný tréning pre Zelené školy – aktivita land-art.

3.2 Čo znamená byť konzultant v programe Zelená škola?

Konzultant je pre koordinátora a školskú komunitu (pedagógovia, upratovací personál, školník, žiaci, rodičia, atď.) pomocníkom a sprievodcom na ceste programom Zelená škola. Rieši žiadosti zo strany školy, usmerňuje a pomáha pri hľadaní odpovedí na otázky vyplývajúce z naplňovania 7. krokov certifikačného procesu programu Zelená škola participatívnym spôsobom*. Konzultant okrem iného poskytuje škole poradenstvo napr. ako šetriť energiou, vodou, ako minimalizovať odpad alebo ho triediť a pod., čo prináša environmentálny a v neposlednom rade ekonomický efekt. Uvedomelou spotrebou, hľadaním súvislosti medzi jednotlivými zložkami prostredia, pochopením sily jednotlivca a potreby individuálnej i spoločnej angažovanosti sa škola zameriava na predchádzanie a nie len riešenie negatívnych dôsledkov v životnom prostredí.

Pri riešení jednotlivých oblastí (voda, energia, odpady, doprava a ochrana ovzdušia, zeleň a ochrana prírody, zelené obstarávanie) ide škola do hĺbky. Analyzované problémy prostredníctvom prijatej stratégie, cieľov a aktivít systematicky odstraňuje, predchádza im a zapája do procesu riešenia širokú komunitu. **Konzultant dohliada na to, aby boli prijaté opatrenia relevantné, efektívne, dosiahnuteľné a najmä vhodne prispôbené vekovej kategórii žiakov/študentov.**

*) Pod pojmom **participácia** rozumieme zapájanie školskej komunity do procesov plánovania, riadenia a rozhodovania. Takáto spolupráca v školskej komunite je založená na diskusiách, rozhovoroch a pravidelnom zdieľaní informácií medzi všetkými jej členmi. V programe Zelená škola takýto proces riadenia označujeme skratkou PEM - participatívny environmentálny manažment.

???

Čo od vás očakávame?

- zodpovednosť, dodržiavanie termínov, úprimnosť, kreativitu, nadšenie ...

Čo vám ponúkame?

- možnosť aplikovať svoje vedomosti do praktických výstupov
- možnosť podieľať sa aktívne na ochrane životného prostredia a to vplyvom na zmenu postoja súčasných i nasledujúcich generácií
- možnosť získavať stále nové, aktuálne informácie a zdokonaľovať svoje zručnosti
- možnosť spoznať nové miesta, nových ľudí a inšpirovať sa nimi
- možnosť odborného a duchovného rastu

Ako vám pomôžeme?

- e-mailovými, telefonickými i osobnými konzultáciami
- vašou účasťou v e-mailovej konferencii programu Zelená škola a konferencii konzultantov
- prístupom k literatúre a odporúčaniami na hodnotné zdroje informácií
- informovaním o zaujímavých akciách, tréningoch, seminároch a workshopoch
- pozvaním na regionálne semináre koordinátorov a konzultantov programu Zelená škola
- poskytnutím inšpiratívnych propagačných materiálov

... a nakoniec ochotou kedykoľvek podať pomocnú ruku

Úloha konzultanta je dobrovoľná!

Je dôležité vopred zhodnotiť svoj časový vklad do tejto činnosti a prijať fakt, že materiálne ohodnotenie nie je porovnateľné s inou formou zamestnania. Odmenou pre konzultanta je možnosť sebarealizácie, získanie vedomostí a zručností. Základnými piliermi úspešnej spolupráce je zodpovednosť a úprimnosť, ktorú vám poskytujeme a zároveň ju aj vyžadujeme. V konečnom dôsledku sú práve konzultanti „vizitkou“ celého programu medzi školami a prípadne aj verejnosťou. Je preto dôležité, aby každý k svojej práci pristupoval s týmto vedomím.

3.3 Šesť predpokladov dobrého konzultanta

Konzultant je osobnosť, ktorá je:

- 1) **zdrojom informácií** – konzultant by mal byť pripravený poradiť koordinátorom vo chvíli, keď im vyplynú akékoľvek otázky z ich činnosti v rámci programu Zelená škola. Odpovede konzultanta nemusia byť vždy absolútne konkrétne a priame. Často je postačujúcou radou odporúčanie na zdroj, kde už odpovede na svoje otázky nájdete. Ak potrebné informácie nemáte alebo ich neviete zabezpečiť, nepredstierajte zbytočne svoju „odbornú zdatnosť“. S komplikovanými záležitosťami sa kedykoľvek obráťte na regionálne centrum alebo Kanceláriu programu.
 - 2) **pozitívnym príkladom** – v tomto bode rozhodne neplatí porekadlo „víno piť a vodu kázať“. Konzultant by sám mal byť príkladom dodržiavania zásad a princípov zodpovedného prístupu k ochrane prírody tak, ako to vyžaduje aj od školy.
 - 3) **zdrojom inšpirácie** – konzultant vie premeniť teoretické vedomosti na praktické výstupy, ktoré majú v prevádzke školy pozitívny environmentálny i ekonomický dopad.
 - 4) **zdrojom inovácií** – neustálym seba zdokonaľovaním a učením je konzultant pre školu zdrojom nápadov, ktoré by sa mali dať ľahko a efektívne aplikovať do každodenného života školy.
 - 5) **zdrojom motivácie** – motivovať je základnou úlohou konzultanta. Konzultant by mal viesť školu nie len usmerniť, ale aj nadchnúť pre určitú myšlienku. Nadšenie je jedným z prvých krokov k úspešnému dosiahnutiu cieľa.
- „Konzultant by mal byť schopný školu podporiť v myšlienke, že aj malé kroky urobené vlastnými silami v spolupráci s deťmi sú krokmi správnym smerom.“
- Mirka Piláriková, konzultantka v programe Zelená škola
- 6) **podporou** – činnosť koordinátora je pekná a zmysluplná, rozhodne však nie jednoduchá. Koordinátori sa v priebehu roka stretávajú s rôznymi komplikáciami, ktoré už i tak náročnú prácu sťažujú. Tu je na mieste slovné ohodnotenie pri stretnutí, alebo formou zverejneného príspevku, ktorý navyše môže byť inšpiráciou a dobrým príkladom pre ostatných účastníkov programu Zelená škola, či samosprávu. Je tiež výbornou spätnou väzbou pre vedenie školy.

„Ak si človek zaslúži pochvalu, dbajte na to, aby ste mu ju neodopreli.“

John Ruskin

3.4 Čo nie je povinnosťou konzultanta

Konzultant je v prvom rade poradcom, v jeho kompetencii však nie je prevzatie zodpovednosti za realizáciu programu na škole. Ak vás škola žiada o pomoc nad rámec vašej konzultantskej činnosti, môžete jej na základe vlastného zváženia a vzájomnej dohody vyhovieť. Prípadne sa obráťte na regionálne centrum, pod ktoré daná škola spadá. Nezabúdajte, program Zelená škola je dobrovoľný, určený pre žiakov, ktorí by ho mali s metodickou podporou pedagógov samostatne realizovať. Každá škola by mala zvážiť svoje ciele, motiváciu a možnosti (t. j. finančné aj personálne kapacity), s ktorými do tohto programu vstupuje.

V nasledujúcich bodoch uvádzame príklady, ktoré by konzultant nemal samostatne riešiť :

- plánovať a realizovať aktivity školy
- realizovať jednotlivé kroky v rámci metodiky programu Zelená škola
- dávať konečné rozhodnutia
- iniciovať komunikáciu so školou, najmä v prípade ak škola s organizátormi programu dlhodobo nekomunikuje
- iniciovať komunikáciu o programe v rámci školy
- viesť stretnutia Kolégia Zelenej školy a riešiť problémy školy*
- zapájať verejnosť a žiakov do aktivít školy

**) na požiadanie koordinátora sa konzultant môže zúčastniť stretnutia kolégia alebo ako hosť na škole oboznámiť školskú komunitu s programom Zelená škola. Tento podnet by však mal vychádzať zo strany školy.*

„Ochota, zodpovednosť, odbornosť sú predpokladmi pre realizáciu konzultantskej činnosti“

„Letný tréning pre Zelené školy – nízke lanové prekážky“

3.5 Zdroje informácií pre konzultanta

Cestou k poskytovaniu kvalitného odborného poradenstva je kontinuálne vzdelávanie a zvyšovanie konzultantských kompetencií. Dôležitá je sebamotivácia a ochota pracovať na sebe.

Základným zdrojom informácií je pre konzultanta podobne ako pre koordinátora:

- 1) Metodická príručka pre školy
- 2) Príručka pre konzultantky a konzultantov programu Zelená škola
- 3) Internetová stránka programu Zelená škola
- 4) E-mailová konferencia konzultantov programu Zelená škola
- 5) E-mailová konferencia programu Zelená škola
- 6) Regionálne semináre pre koordinátorov a konzultantov programu Zelená škola
- 7) Tréning pre konzultantov
- 8) Stretnutie Rady Zelenej školy
- 9) Knižnica regionálneho centra

1) Metodická príručka pre školy

Príručka poskytuje koordinátorom, všetkým aktívnym členom školskej komunity, ale tiež konzultantom metodické informácie k programu Zelená škola.

Cieľ: poskytnúť podrobné informácie o tom, ako v praxi zvládnuť jednotlivé kroky programu Zelená škola participatívnym spôsobom. Formou príkladov z praxe slovenských škôl radí ako do týchto aktivít úspešne zapájať čo najviac žiakov/študentov, personál školy a verejnosť.

2) Príručka pre konzultantky a konzultantov programu Zelená škola

Príručka, ktorú práve držíte v ruke, poskytuje základný prehľad informácií nielen pre nových konzultantov Zelených škôl.

Cieľ: pomôcť konzultantom zorientovať sa v problematike metodickej podpory škôlám zapojeným do programu a podať im jednotne stanovený štandard poskytovanej konzultantskej podpory.

3) Internetová stránka programu Zelená škola

Internetová stránka programu Zelená škola (www.zelenaskola.sk) poskytuje všetky nevyhnutné a aktuálne informácie pre účastníkov tohto programu.

Cieľ: poskytnúť priestor pre príspevky zapojených škôl a ich konzultantov, podrobne informovať o metodike, pravidlách a štruktúre programu, byť zdrojom informácií pre školy, ktoré vstup do programu zvažujú.

Ako sa môžete stať spolupracovníkmi internetovej stránky? Na ľavej strane titulky je blok PRIHLÁSENIE. Ak konzultant ešte nemá vytvorený vlastný účet, je potrebné si ho vytvoriť. Stačí len kliknúť na vetu – VYTVORIŤ NOVÝ ÚČET a postupovať podľa pokynov. Na stránke si môžete vytvoriť vlastný profil, pridávať články, blogy, komentáre, fotografie, reportáže zo škôl, podeliť sa o zaujímavé informácie.

4) E-mailová konferencia konzultantov programu Zelená škola

E-mailová konferencia slúži na komunikáciu organizátorov programu s konzultantmi a tiež medzi konzultantmi navzájom.

Cieľ: aktuálne informovať konzultantov o dôležitých termínoch, udalostiach, plánovaných zmenách, ktoré sa týkajú programu Zelená škola a majú vplyv na konzultantskú činnosť, dať priestor na konštruktívnu diskusiu, pripomienkovanie predložených metodických a informačných materiálov v prípade potreby, či zdieľanie nápadov.

Upozornenie. Konzultanti sú do e-mailovej konferencie zapojení počas ich aktívneho pôsobenia v programe Zelená škola. Do konferencie je zadán e-mail, ktorý poskytli kancelária programu Zelená škola. Z dôvodu efektívnej spolupráce je nevyhnutné informovať o zmene e-mailu a telefónneho čísla na kancelaria@zelenaskola.sk.

5) E-mailová konferencia programu Zelená škola

E-mailová konferencia slúži na aktuálne informovanie koordinátorov a ostatných jej účastníkov o programe Zelená škola.

Cieľ: informovať všetkých účastníkov konferencie o aktualitách v programe Zelená škola, plánovaných stretnutiach, možnostiach zapojenia sa do súťaží, aktivít alebo grantových kôl. Konferencia slúži tiež na zdieľanie skúseností, informovanie o školami pripravovaných akciách a na nadviazanie spolupráce medzi zapojenými školami.

Upozornenie. Koordinátori, ich spolupracovníci a ostatní účastníci sú do konferencie zapojení počas ich aktívneho pôsobenia v programe Zelená škola. Do konferencie je preto potrebné nahlásiť aktuálny e-mail, ktorý je každým jej členom pravidelne využívaný a kontrolovaný. Zmenu e-mailu príp. telefónneho čísla je preto nevyhnutné nahlásiť na kancelaria@zelenaskola.sk.

Na základe skúsenosti z praxe je potrebné zdôrazňovať účastníkom konferencie **zásady jej používania** (dostanú ich e-mailom po prihlásení). Do konferencie patria len tie informácie, ktoré sa týkajú všetkých zapojených škôl a súvisia s programom Zelená škola. Reakcie na zverejnené informácie je potrebné zasielať výlučne na e-mail odosielateľa. Predídete sa tým zasielaniu nevyžiadanych a nepotrebných správ ostatným členom konferencie.

6) Regionálne semináre pre koordinátorov a konzultantov programu Zelená škola

Počas školského roku sú realizované minimálne tri regionálne semináre v štyroch regionálnych centrách.

Cieľ: informovať o priebehu a povinnostiach programu Zelená škola, spoznať a zorientovať sa v najčastejších otázkach škôl, dozvedieť sa na ne odpovede, získať inšpirácie od lektorov a tiež od všetkých účastníkov seminárov.

Naše odporúčanie. Vzhľadom na automatizovaný systém konzultantskej podpory a individuálnu komunikáciu škôl, môže byť regionálny seminár pre konzultanta jednou z mála možností priameho kontaktu so zástupcami zapojených škôl. Aj z tohto dôvodu je vhodné zúčastňovať sa na seminároch.

„Ako najprínosnejšiu hodnotím diskusiu o problémoch škôl a aktivitách, ktoré na školách prebiehajú. Praktické skúsenosti sú dôležité ako inšpirácia pre školy, ale i mimo nich.“

Lenka Králiková, konzultantka a účastníčka regionálneho semináru pre koordinátorov a konzultantov Zelených škôl takto odpovedala na otázku: „Ktorú časť stretnutia hodnotíte ako najprínosnejšiu pre prácu koordinátora Zelených škôl? Prečo?“

„Regionálne semináre sú zdrojom inšpirácií a miestom stretnutia“

7) Tréning pre konzultantov

Pre potreby udržiavania a zvyšovania odbornej kvality metodologickej podpory sú v priebehu roku organizované minimálne dva školiace tréningy pre konzultantov.

Cieľ: poskytnúť konzultantom dôležité informácie o zmenách a novinkách programy, zdieľať skúsenosti z praxe, dať priestor na diskusiu o možnom kvalitatívnom napredovaní programu.

Na oboch tréningoch konzultanti okrem odborných znalostí zvyšujú aj iné dôležité zručnosti a schopnosti, ako napr. efektívna komunikácia, kritické myslenie, schopnosť pracovať v tíme a asertívna prezentácia vlastných názorov.

„Hru na stanovovanie priorít Zelené školy, nakoľko som reálnejšie videla prácu konzultanta, vedenie diskusie, predchádzanie vyhrotených stretov aj zvládanie dominantného riaditeľa. Veľmi prínosná bola jednoduchá a šikovná metóda určovania priorít.“

Dana Bardonová, konzultantka a účastníčka tréningu pre konzultantov takto odpovedala na otázku: „Ktorú časť tréningu hodnotíš ako najprínosnejšiu pre Teba? Prečo?“

*Workshop pre konzultantov,
„Dielňa budúcnosti“*

9) Knižnica regionálneho centra

Konzultant sa počas školského roku stretne so širokou paletou otázok zo strany škôl. A keďže sa program Zelená škola zaoberá ochranou životného prostredia je dôležité, aby zlepšoval vedomosti aj v tejto oblasti. Na tento účel mu je k dispozícii knižnica regionálneho centra s odbornými titulmi.

Upozornenie. V informačných zdrojoch neuvádzame pravidlá programu Zelená škola a platnú environmentálnu legislatívu. Orientácia v týchto zdrojoch je však jedným zo základných predpokladov poskytovania konzultantskej podpory.

Pravidlá programu nájdete na internetovej stránke www.zelenaskola.sk v časti „Čo je Zelená škola“ – Pravidlá Zelené školy.

Vybrané legislatívne predpisy, ktoré škola musí spĺňať, uvádzame aj v pracovných listoch environmentálneho auditu.

Aktuálnu legislatívu životného prostredia nájdete na internetových stránkach:

www.enviroportal.sk/legislativa/ - všetky legislatívne predpisy súvisiace so životným prostredím

www.environet.sk – prehľad legislatívy jednotlivých zložiek životného prostredia, EIA a environmentálne riadenie

8) Stretnutie Rady Zelené školy

Koniec školského roka a tiež aktuálneho ročníka programu uzatvára Rada Zelené školy – stretnutie organizátorov a konzultantov programu. Ide o primárne pracovné stretnutie sekundárne obohatené o vzdelávaciu zložku.

Cieľ: prezentovať záverečné hodnotenia jednotlivých Zelených škôl, upozorniť na inšpiratívne, dobré príklady z praxe, diskutovať o problematických situáciách, s ktorými sa konzultanti v priebehu roka stretli.

Výstupom stretnutia Rady Zelené školy je rozhodnutie o udelení resp. neudelení diplomu „Na ceste k Zelené škole“ alebo titulu „Zelená škola“ a to pre školy, ktoré o záverečné hodnotenie do daného termínu požiadali.

3.6 Úrovně konzultantské podpory

Škola může požádat o spolupráci a pomoc na troch úrovních konzultantské podpory. V rámci nej může každý člen konzultantského týmu vykonávat tú funkci, v ktorej vie využiť svoje vedomosti a zručnosti.

Úrovně /funkcie konzultantské podpory:

- 1) odborný konzultant
- 2) lektor environmentálních výučbových programov
- 3) hodnotitel'

1) Odborný konzultant

Náplň práce: poskytovať odborné poradenstvo pri otázkach týkajúcich sa pravidiel programu Zelená škola a medzinárodnej metodiky 7 krokov, poskytovať informácie z oblasti udržateľnej spotreby a ochrany životného prostredia.

Hlavné predpoklady: dobrá orientácia v programe a v problematike životného prostredia, schopnosť argumentovať, diplomacia, schopnosť analyzovať situáciu a vybrať oblasť, ktorú je potrebné zlepšovať, dobrý písomný a ústny prejav.

Zodpovednosti: zúčastňovať sa pripravovaných regionálnych seminárov, školiacich tréningov, reagovať na výzvy v rámci e-mailovej komunikácie, pravidelne spolupracovať a reagovať na podnety organizátorov programu Zelená škola, zodpovedne poskytovať konzultantskú podporu v prípade potreby.

2) Lektor environmentálních výučbových programov (EVP)

Náplň práce: vytvárať a realizovať environmentálne výučbové programy (ďalej len EVP), ktorý je formou podpory bežného vyučovacieho procesu a doplnenia prierezovej témy „environmentálna výchova“ vo výučbe.

Hlavné predpoklady: kladný vzťah k lektorskej činnosti, pedagogické vzdelanie, využívanie techník zážitkového vzdelávania, nadšenie, schopnosť zaujať a udržať si pozornosť, improvizácia, kreativita, vedomosti z vývinovej psychológie, dobrá orientácia v problematike životného prostredia

Zodpovednosti: pedagogické vzdelanie alebo účasť na kurze k tvorbe a realizácii EVP, realizácia EVP pod dohľadom

dom supervízora zo Spoločnosti environmentálne vzdelávacích organizácií Špirála.

„Zaobchádzajte s človekom podľa toho, aký je a on takým zostane. Zaobchádzajte s človekom podľa toho, akým môže a mal by byť a on sa takým stane.“

Johann Wolfgang von Goethe

3) Hodnotitel'

Náplň práce: oboznámenie sa s realizáciou programu na konkrétnej škole, ktorá by mala byť v súlade s platnou environmentálnou legislatívou, pravidlami a metodikou programu Zelená škola. Na základe výstupov zo záverečnej hodnotiacej návštevy rozhodne Rada Zelené školy o udelení príp. neudelení diplomu „Na ceste k Zelené škole“ alebo titulu a vlajky „Zelená škola“.

Hlavné predpoklady: dobrá orientácia v pravidlách programu a metodike 7 krokov, schopnosť vytvárania úsudku, formulovanie a prezentovanie vlastného názoru, schopnosť klásť otázky, analytické a systémové myslenie, objektivita

Zodpovednosti: účasť na školiacom tréningu pre hodnotiteľov Zelených škôl, poskytovanie záverečného hodnotenia školám na základe ich žiadosti, účasť na stretnutí Rady Zelené školy, zúčastňovať sa regionálnych stretnutí a školiacich tréningov pre konzultantov, pravidelne komunikovať s organizátormi programu, reagovať na výzvy v rámci e-mailovej konferencie konzultantov.

4. Konzultantská podpora

V rámci Konzultantskej podpory môže škola - koordinátor a jeho spolupracovník žiadať o:

- konzultáciu
- realizáciu EVP
- záverečné hodnotenie

4.1 Žiadosť o konzultáciu

Koordinátor, žiak alebo ktorýkoľvek aktívny člen školskej komunity na zapojenej škole si môže na internetovej stránke programu vytvoriť svoj vlastný účet. Účet slúži na propagáciu školy a na zadávanie dopytu v rámci bloku KONZULTANTSKÁ PODPORA na ľavej strane titulky.

Ako si založiť účet na stránke programu?

Na ľavej strane titulky je blok PRIHLÁSENIE. Ak pedagóg alebo žiak ešte nemá vytvorený vlastný účet je potrebné si ho vytvoriť. Stačí len kliknúť na vetu – VYTVORIŤ NOVÝ ÚČET a postupovať podľa pokynov. Školy, ktorým bol vytvorený jedinečný prístup v predošlých rokoch, ho môžu používať a heslo pre prihlásenie k svojej škole zadávajú do príslušnej kolónky. Svoje prístupové údaje môže pedagóg poskytnúť tiež kolegovi, žiakovi a pod., ktorí ich nemajú vytvorené.

E-mailová, telefonická a osobná konzultácia

Zo skúsenosti vieme, že väčšinu otázok zo strany škôl je možné vyriešiť pomerne rýchlo prostredníctvom e-mailu. Len niekoľko komplikovanejších nejasností si vyžaduje telefonickú alebo osobnú konzultáciu.

Z dôvodu zefektívnenia konzultantskej podpory pre rastúci počet škôl sme pristúpili k jej automatizácii (poskytovaniu konzultantskej podpory cez websystém – internetovú stránku programu Zelená škola).

Podrobný postup pre zadanie žiadosti školou nájdete na stránke programu Zelená škola v bloku Konzultantská podpora. Viac na <http://www.zelenaskola.sk/co-je-zelena-skola/metodicka-podpora/ako-postupovat-pri-ziadosti-o-konzultaciju>.

Výhody:

pre školu

- profesionalizácia a efektívnosť poskytovania informácií
- možnosť poskytnúť škole radu aj v prípade neprítomnosti prideleného konzultanta
- archív konzultácií pre súčasného, ale aj nasledujúceho koordinátora na škole a tiež konzultanta
- ekonomická efektívnosť – e-mailová konferencia je „zadarmo“

pre konzultanta

- možnosť rozhodnúť sa o forme riešenia zadanej žiadosti o konzultáciu (e-mailom, telefonicky, osobne)
- dostatok času na prípravu a formuláciu odpovede
- redukcia počtu neopodstatnených a nepotrebných osobných stretnutí na školách len na tie nevyhnutné

Sme si vedomí, že táto forma konzultantskej podpory má aj svoje nevýhody. K nim patrí napr.:

- zriedkavejší osobný kontakt s pridelenou školou na úkor vytvorených priateľských vzťahov
- menší kontakt s komplexným pohľadom na problematiku Zelených škôl v praxi
- zriedkavejšia možnosť zdieľať so školskou komunitou ich zelenoškolský život
- menší kontakt s cieľovou skupinou t.j. žiakmi Zelených škôl

Preto odporúčame zúčastniť sa na školou realizovaných podujatiach environmentálneho zamerania ak Vás škola na takúto akciu pozve. Pre školu je to prejav podpory ich činnosti a motivujúci prvok vo vašej spolupráci. Prítomnosť zástupcov z programu Zelená škola na takejto akcii tiež pridáva jeho realizácii na danej škole určitú vážnosť.

Prebratie Žiadosti o odbornú konzultáciu konzultantom:

Žiadosť o konzultáciu je zaslaná prioritne pridelenému konzultantovi a zároveň na e-mailovú adresu podpora@zelenaskola.sk. Následne sa konzultant vložением prístupových údajov prihlási na svoj účet na stránke programu Zelená škola. Prístup k zaslanej žiadosti je cez blok „Konzultantská podpora“ na ľavej strane titulky. V rámci bloku sa nachádza aj podrobný postup pre poskytovanie e-mailovej a telefonickej konzultácie. Viac na <http://www.zelenaskola.sk/node/796>.

Osobná konzultácia

Tejto forme konzultácie je venovaná značná časť príručky, keďže sa jedná o osobný kontakt konzultanta s koordinátorom a školskou komunitou.

K riešeniu problému osobnou konzultáciou by sa malo pristúpiť v prípade, že sa vyskytne taká situácia, ktorú z hľadiska efektívnosti nie je vhodné riešiť telefonicky alebo e-mailom.

Každá zapojená škola má k dispozícii jednu bezplatnú osobnú návštevu konzultanta v priebehu školského roka.

Osobnú konzultáciu môže na základe vyhodnotenia žiadosti navrhnúť aj samotný konzultant.

Po absolvovaní osobnej konzultácie na škole je potrebné aby konzultant vypracoval „Správu o návšteve školy“.

Všetky povinnosti súvisiace s osobnou konzultáciou nájdete v bloku „Konzultantská podpora“ v rámci návodu na poskytovanie e-mailovej, telefonickej a osobnej konzultácie. V prípade otázok, nejasností alebo problémových situácií kontaktujete podpora@zelenaskola.sk.

Osobná konzultácia môže prebehnúť na základe dvoch predpokladov:

- 1) priama žiadosť koordinátora o osobnú konzultáciu prostredníctvom požiadavky v „Žiadosti o konzultáciu“.
- 2) na podnet konzultanta, ktorý zaslanú „Žiadosť o konzultáciu“ vyhodnotí ako vhodnú na riešenie osobným stretnutím s koordinátorom priamo na škole

Osobnej konzultácii by mala predchádzať e-mailová alebo telefonická komunikácia s koordinátorom Zelené školy. Aby bola dohodnutá konzultácia efektívna a prínosná pre obe strany, mali by vám byť na základe spomínanej komunikácie jasné nasledujúce informácie:

- dátum a čas konzultácie
- počet účastníkov konzultácie - či ide o individuálnu konzultáciu s koordinátorom alebo sa jej zúčastní celé kolégium (od tejto skutočnosti závisí príprava na konzultáciu)
- tematický okruh konzultácie (uvedené v „Žiadosti o konzultáciu“)
- kľúčové otázky, ktoré sa budú riešiť (uvedené v „Žiadosti o konzultáciu“)
- ako môžem poradiť (dôležitá je dôkladná príprava na konzultáciu)
- čo budem ďalej požadovať (aké požiadavky môžu z mojej konzultácie a z riešených otázok vyplývať) napr. zaslanie prepracovaného auditu, dodanie potvrdzujúcich dokumentov a pod.

Kedy navrhnúť škole osobnú konzultáciu:

- keď si situácia na škole vyžaduje osobné stretnutie s nejakým členom školskej komunity napr. vedenie, školník, žiaci a pod.
- keď sa škola na konzultanta opakovane obracia s rovnakým alebo podobným problémom, ktorý nevie vyriešiť
- keď je škola v programe prihlásená prvýkrát a aj napriek preštudovaniu pravidiel a metodiky 7 krokov programu Zelená škola sa vyskytujú v jej činnosti nedostatky, ktoré nevie odstrániť
- keď je zo zaslaných Žiadostí o konzultáciu zrejmé, že prvýkrát prihlásená škola nepostupuje v súlade s pravidlami programu Zelená škola a nezúčastnila sa z určitých dôvodov ani regionálnych stretnutí

Riešenie otázok a požiadaviek pri osobnej konzultácii

Konzultant by mal mať na pamäti, že akákoľvek forma konzultácie sa vždy orientuje na potreby koordinátora, Kolégia Zelené školy, prípadne celej školskej komunity. Dôležitá je schopnosť konzultanta čítať s porozumením, aktívne počúvať a klást' podporné otázky, ktoré pomôžu špecifikovať vzniknutý problém a v ideálnom prípade nasmerovať k jeho riešeniu.

Ku koordinátorovi pristupujte ako ku pracovnému partnerovi / kolegovi.

Priebeh osobnej konzultácie závisí od toho, či sa jej zúčastní len koordinátor alebo bude prítomné aj Kolégium Zelené školy. V prvom prípade je postup jednoduchý - konzultácia je založená na aktívnej komunikácii a počúvaní. V druhom prípade, kedy sa konzultácie zúčastní celé kolégium, je vhodné na otázky odpovedať tak, aby ste do riešenia zapojili všetkých účastníkov stretnutia. Niektoré vzniknuté otázky môžu byť len dôsledkom nedostatočnej komunikácie medzi členmi kolégia a slabou informovanosťou o všetkých kvalitách a možnostiach jednotlivcov. Prínosnejšie preto je, ak odpoveď na kladené otázky nájdú sami v rámci diskusie napr. dobrým príkladom z okolia.

Naše odporúčanie. Aj napriek príprave, ktorá konzultácii predchádzala, sa neraz vyskytnú ťažšie alebo veľmi špecifické otázky, s ktorými si konzultant nevie poradiť. V tomto prípade nie je hanbou priznať koordinátorovi svoju nevedomosť. S prosbou o pomoc sa môžete obrátiť na kontaktnú osobu z príslušného regionálneho centra alebo požiadať o radu na podpora@zelenaskola.sk. Možným riešením je zaslať otázku do konzultantskej konferencie a dať tak priestor na vyjadrenie sa iným konzultantom, ktorí sa s podobnou otázkou už stretli.

Na záver konzultácie je vhodné stručne zhrnúť kľúčové otázky a návrhy na ich riešenia. Základné body, na ktorých sme sa dohodli a ktoré si vyžadujú riešenie ako

prvé, je dobré zhrnúť a zdôrazniť. Konzultáciu je vhodné uzavrieť povzbudením a motivačnou pochvalou úspešných aktivít.

„Zelená škola je aj o prekonávaní prekážok“ „Letný tréning pre Zelené školy – nízke lanové prekážky“

Vlastnosti návrhov a odporúčaní pri konzultáciách

Úlohou konzultanta nie je prioritne poukazovať na problémy ani vyslovovať rozhodnutia. Koordinátor, prípadne členovia školskej komunity, by mali sami vedieť špecifikovať nedostatky a to s podporou konzultanta a rovnako s jeho podporou hľadať cestu na ich odstránenie.

Konzultant nerobí rozhodnutia – len usmerňuje.

Odporúčania konzultanta by mali mať nasledovné vlastnosti:

- špecifikácia, konkrétnosť
- reálnosť
- efektívnosť
- aktuálnosť

Spätná väzba od školy:

Koordinátor žiadajúci o konzultáciu môže zároveň vyjadriť svoju spokojnosť resp. nespokojnosť s poskytnutou radou.

Cieľ: podnety a pripomienky zo strany koordinátora sú cestou k zlepšovaniu metodické podpory pre školy organizátormi programu Zelená škola.

„Prieskum spokojnosti“ je dostupný pre Kanceláriu programu Zelená škola a konzultanta danej školy.

Prehľad konzultácií:

Každá e-mailová konzultácia by mala mať automaticky pridelené tzv. Identifikačné číslo – ID za účelom rýchlejšieho vyhľadávania školou i konzultantom. Zadávatel' žiadosti i konzultant si môže archivované konzultácie prezerať podľa riešenej témy alebo oblasti za pomoci filtra.

4.2 Žiadosť o realizáciu environmentálneho výučbového programu (EVP)

Škola môže obohatiť formálne vyučovanie a doplniť prierezovú tému „environmentálna výchova“ o environmentálne výučbové programy z dielne konzultantov a environmentálne – výchovných organizácií.

Koordinátor si môže prezrieť ponuku dostupných EVP na stránke www.zelenaskola.sk/pre-skoly/ponuka-pre-vas/vyucbove-programy. Okrem EVP konzultantov programu Zelená škola tam nájde aj programy rôznych mimovládnych organizácií. Stačí si vybrať a následne kontaktovať príslušnú osobu alebo organizáciu.

Podmienky realizácie EVP:

Cena a podmienky EVP sú stanovené konzultantom alebo organizáciou, ktorá ho poskytuje. Cena v sebe zahŕňa náklady na pomôcky a odmenu pre lektora.

*Environmentálne výučbové programy z dielne konzultantiek a konzultantov
Foto: Mirka Piláriková*

Chcete školám ponúknuť vlastné EVP?

Ak áno, v tom prípade by mal konzultant spĺňať všetky hlavné predpoklady a zodpovednosti príslušajúce činnosti lektora (viď kapitolu „Úroveň konzultantskej podpory“).

V prípade, že konzultant spĺňa uvedené podmienky, ale vlastné EVP na školách ešte nerealizoval, je dôležité aby tak najskôr urobil pod dohľadom supervízora – člen organizácie zo Siete environmentálne-výchovných organizácií Špirála. Po odporúčaní programu supervízorom môže konzultant svoj EVP ponúknuť školám.

Program bude do ponuky doplnený na základe vyplnenia a zaslanie formuláru. (príloha č. 1)

4.3 Žiadosť o záverečné hodnotenie

V prípade, že škola postupovala v súlade s pravidlami programu Zelená škola a splnila všetky ciele uvedené v jej Environmentálnom akčnom pláne, môže požiadať o záverečné hodnotenie s cieľom:

- a) získať diplom „Na ceste k Zelenej škole“
- b) získať certifikát a titul „Zelená škola“

Žiadosť môže zaslať koordinátor programu Zelená škola v 2 termínoch príslušného školského roku:

- 1) do 31. 1.
- 2) do 10. 5.

Podmienky podania žiadosti o záverečné hodnotenie, ako aj zoznam požadovaných príloh je zverejnený v aktuálnych Pravidlách programu Zelená škola a v informačných materiáloch zverejnených na internetovej stránke www.zelenaskola.sk.

Formulár „Žiadosť o záverečné hodnotenie“ je súčasťou bloku „Konzultantská podpora“. Pri žiadosti sa nachádza tiež online analyzátor obsahujúci otázky, ktoré sú pre školu formou nápovedy, či má šancu získať požadované ocenenie.

Cieľ hodnotiacej návštevy a spôsoby hodnotenia

Cieľom hodnotenia je predovšetkým:

- *zhodnotenie celoročnej činnosti školy* - podať spätnú väzbu celej škole, organizátorom programu, konzultantom o tom, ako úspešná bola škola pri dosahovaní vytýčených cieľov.
- *zhodnotenie úspešných krokov* - porovnať dosiahnuté výsledky s naplánovanými. Zistiť nedostatky v práci a prijať opatrenia na ich odstránenie. Zdôrazniť charakteristiky, ktoré označujú výkon za úspešný.
- *poukázať na úroveň pochopenia filozofie programu*
- *posúdiť mieru participácie školskej komunity na programe*
- *navrhnuť zmeny smerujúce k progresu* - motivovať k zmene a lepším výsledkom konštruktívnymi, konkrétnymi pripomienkami a návrhmi
- *posúdiť pripravenosť školy na ďalšiu činnosť v rámci programu*

Dôležitým dokumentom pri hodnotení je hodnotiaci formulár. S jeho pomocou hodnotiteľ posudzuje realizáciu 7 krokov Zelenej školy, súlad s pravidlami programu a platnou environmentálnou legislatívou a tiež mieru participácie v školskej komunite.

Cieľom hodnotenia nie je:

- poukazovať na nesplnené aktivity
- porovnávať dosiahnuté výsledky s úspešnejšou školou
- demotivovať neprímeranou priamou kritikou konkrétnej osoby
- uprednostňovať len kvantitu realizovaných aktivít pred ich kvalitou a vplyvom na celkové vnímanie programu

Hodnotiaci formulár a manuál pre hodnotiteľa s podrobným popisom priebehu hodnotiacej návštevy nájdete na internetovej stránke programu Zelená škola.

Tip: pri záverečnom hodnotení by sme si mali dať pozor, aby hodnotenie nebolo len chválenie alebo naopak kritizovanie.

Tejto situácii môžeme predísť použitím metódy tzv. hodnotiaceho sendviču, ktorá pozostáva z troch základných atribútov:

- pochválenie toho, čo bolo dobré
- upozornenie na to, čo by sa malo zlepšiť
- motivovanie

Princípy, zásady za hlavné predpoklady hodnotiteľa

- objektivita – hodnotiteľ hodnotí školu na základe všeobecne platných pravidiel programu Zelená škola, na základe predložených dokumentov a faktov zo strany zapojenej školy
- nestrannosť a zrozumiteľnosť – hodnotiteľ hodnotí otvorene, priamo, pri hodnotení postupuje zrozumiteľne pre účastníkov hodnotiacej návštevy, jednotlivé vyjadrenia/rozhodnutia zdôvodní
- vhodné správanie – hodnotiteľ komunikuje so zástupcami zapojenej školy s rešpektom, korektnosťou a bez predsudkov, nevyjadruje faktami nepodložený subjektívny názor, rešpektuje individuálne intelektuálne schopnosti žiakov
- dôveryhodnosť – hodnotiteľ okrem členov Rady Zelené školy neposkytuje informácie iným osobám, nezverejňuje výstupy z hodnotiacej návštevy prostredníctvom akýchkoľvek informačných zdrojov
- zodpovednosť – hodnotiteľ pristupuje k hodnoteniu a hodnotiacej návšteve zodpovedne, orientuje sa v aktuálnych pravidlách a metodike programu Zelená škola
- informovanie – hodnotiteľ informuje Kanceláriu programu Zelená škola o všetkých neočakávaných, problémových situáciách a výsledkoch hodnotiacej návštevy v súlade s vyššie uvedenými cieľmi hodnotiacej návštevy

Upozornenie. Dôležitým predpokladom pre činnosť hodnotiteľa je účasť na odbornom tréningu.

Výsledky záverečného hodnotenia:

Na záver hodnotiacej návštevy školy hodnotiteľ informuje koordinátora o ďalšom postupe t. j.:

- do 60 dní od záverečnej hodnotiacej návštevy bude koordinátor e-mailom informovaný o výsledku hodnotenia t. j. o získaní resp. nezískaní ocenenia
- hodnotenie bude obsahovať odporúčania koordinátorovi programu, ktoré smerujú k zlepšeniu a zefektívneniu realizácie programu na danej škole
- každá zapojená škola dostane začiatkom školského roku list s hodnotením a pozvánkou na slávnostnú certifikáciu, ktorá sa uskutoční zvyčajne 4 mesiace po hodnotiacej návšteve (jún)

Záverečné hodnotenie škôl je prezentované na stretnutí Rady Zelené školy v mesiaci júl, ktorá je tvorená organizátormi a konzultantmi programu Zelená škola.

Výsledkom záverečného hodnotenia môže byť:

- škola získava medzinárodný titul Zelená škola a vlajku FEE
- škola získava diplom „Na ceste k Zelené škole“
- škola nezískava žiadne ocenenie

Slávnostná certifikácia a preberanie získaného ocenenia školou

- Ak škola dostane písomné potvrdenie o ocenení od 1.3. do 31.5., bude jej s týmto potvrdením zaslané aj samotné ocenenie na adresu vedenia školy. Škola bude aj napriek skoršiemu získaniu ocenenia pozvaná na slávnostnú certifikáciu.
- Ak škola dostane písomné potvrdenie o ocenení od 1.6. do 31.8., ocenenie je bude odovzdané počas slávnostného vyhodnotenia, ktoré sa uskutočňuje spravidla 4 mesiace po skončení školského roka, v ktorom škola ocenenie získala.

„Prevzatie titulu Zelená škola žiačkami a koordinátorkou na slávnostnej certifikácii v Michalovciach, 16. 10. 2009“

5. Metodická podpora konzultanta v procese 7 krokov programu Zelená škola

Metodika 7 krokov je ideálnym nástrojom na systematické riešenie akejkoľvek oblasti, ktorú potrebné efektívne zlepšovať.

Realizácia jednotlivých krokov nie je termínovaná. Škola postupuje podľa svojich možností.

Krok č. I Vytvorenie Kolégia Zelenej školy

Cieľ: organizovať a riadiť aktivity projektu na škole, podporovať a motivovať študentov preberať iniciatívu v rozhodovaní, implementovať princípy Zelenej školy do vyučovacieho procesu, do školskej komunity a do politiky školy, pričom koordinátor programu na škole aktívne zapája žiakov a do všetkých aktivít. Kolégium Zelenej školy, ako pevný základ pre realizáciu programu na škole, má funkciu výkonného orgánu a nemalo by pracovať na formálnej úrovni.

Čo môže konzultant pri otázke ku kroku č. I navrhnúť, či zdôrazniť:

- celá školská komunita by si mala byť vedomá programu Zelená škola
- väčšinový podiel v kolégiu tvoria žiaci (pre materské škôlky a základné školy I. - 4. sú to rodičia príp. starí rodičia)
- kolégium nie je nemenné, ale naopak otvorené. Ak je niektorý z členov neaktívny, je možné ho nahradiť iným vážnym záujemcom. Kolégium môže mať pri veľkom záujme žiakov dve formy – širšiu a užšiu. Užšie kolégium sa stretáva pravidelne a najintenzívnejšie sa zaoberá jednotlivými 7 krokmi. Širšie kolégium môže pomáhať pri realizácii nápadov, vnášať do riešenia problémov nové prístupy a pohľady. Tu platí heslo: „Viac hláv - viac vie.“*
- je vhodné viesť zápisnice/záznamy zo stretnutia
- kolégium by malo informovať o zásadných, prijatých opatreniach vhodnou formou (nástenka, školský časopis, rozhlas, triedny hlásnik)

*) S možnosťou účasti v kolégiu môže koordinátor oslovit kohokoľvek zo školskej komunity alebo okolia školy, kto by mohol byť prínosom pri realizácii projektu. Optimálny počet členov kolégia teda závisí od potrieb a plánov školy.

V skutočnosti je aktívnym jadrom kolégia koordinátor, ktorý je akýmsi „hnacím motorom“ celého programu na škole. Spolupracuje s užšou akčnou skupinou ľudí, s ktorými pravidelne komunikuje na poradách a ktorí tvoria užšie kolégium. Optimálny počet členov tejto časti kolégia je 6-8. Tvoria ho hlavne žiaci/študenti. Tento počet by mal zaistiť potrebnú rôznorodosť, ktorá vyplýva z osobných, či profesijných predpokladov a jedinečnosti každej osoby. Zároveň umožňuje tento počet aktivitu a zapojenie všetkých ľudí a schopnosť flexibilne prijímať rozhodnutia. Počet členov kolégia však nie je limitovaný a môže byť aj vyšší napr. ak je v kolégiu zástupca z každého ročníka. Jednorazovým vkladom môžu do činnosti kolégia a do priebehu projektu zasiahnuť aj externí členovia (sympatizanti), ktorí tvoria širší okruh ľudí. Najzávažnejšie problémy napr. cieľ environmentálneho akčného plánu by sa mali riešiť spolu s dospelými členmi kolégia alebo vedením školy.

„...keď dáme hlavy dokopy...“ Letný tréning pre Zelené školy – zoznamovací kruh“

Tip: Odporúčaný priebeh porady/stretnutia Kolégia Zelenej školy môžeme rozdeliť do 4 fáz:

- otázky a odpovede
- návrhy (metóda Brainstorming, voľné písanie a pod.)
- doplňujúce informácie k návrhom
- plánovanie aktivít

Kto tvorí ideálne Kolégium Zelené školy:

A) užšie kolégium

- 1) nadpolovičná väčšina žiakov (v prípade škôlok, základných škôl I. - 4. ročník a špeciálnych škôl sú to rodičia príp. starí rodičia)
- 2) koordinátor programu Zelená škola

B) širšie kolégium (možné je osloviť zástupcov z nasledujúcich skupín)

- 1) vedenie školy
- 2) rodičia
- 3) nepedagogický personál (napr. upratovačka, školník, ekonóm)
- 4) miestna samospráva
- 5) environmentálna organizácia a pod.

„Nikto z nás nie je taký múdry ako my všetci dokopy.“

Japonské príslovie

Krok č. 2 Environmentálny audit školy

Cieľ: analyzovať dopady školy na životné prostredie, zistiť, zaznamenať a zhodnotiť súčasný stav žiakmi školy. Vypracovaný environmentálny audit školy slúži ako podklad pre výber prioritnej témy a zostavenie Environmentálneho akčného plánu školy. Environmentálny audit sa robí na začiatku certifikačného obdobia pre všetky oblasti v jeho povinnej časti. Na základe výsledkov, vlastných možností sa môže škola rozhodnúť, ktorej téme sa bude venovať ako prioritnej. Environmentálny audit vypracovaný v priebehu alebo na konci školského roku slúži na monitorovanie a hodnotenie progresu vo vybranej oblasti.

Čo môže konzultant pri otázke ku kroku č. 2 navrhnúť, či zdôrazniť :

- zriadenie akčných skupín žiakov pre analýzu jednotlivých oblastí, prípadne rozdeliť jednotlivé časti auditu do rozličných tried a ročníkov
- uistiť sa, že výsledky auditu sú dobre zdokumentované (pre potreby štatistiky a realizácie aktivít v ďalších rokoch)
- zahrnúť vypracovanie environmentálneho auditu (ďalej len auditu) do vyučovania napr. fyziky, matematiky, chémie, etickej výchovy a pod.
- zhrnúť nedostatky v prevádzke školy vyplývajúce z vyplnenia povinnej časti jednotlivých oblastí auditu
- informovať o výsledkoch auditu celú školskú komunitu
- dať možnosť školskej komunite vyjadriť sa k výsledkom auditu
- na základe spoločnej dohody vybrať tú oblasť, ktorú je možné reálne ovplyvniť /zmeniť

Tip 1.: Školám, ktoré sú v programe zapojené prvýkrát, odporúčame prenechať výber prioritnej témy žiakom a to pre tú oblasť, ktorá im je blízka a ktorej by sa chceli počas školského roku venovať. Výber témy, ktorá je pre žiakov atraktívna, je cestou k lepšej participácii a napomáha „udomácneniu“ programu na škole.

Tip 2.: V prípade, že je škola v programe opakovane zapojená, výberu témy by mala predchádzať dôkladná celoškolská diskusia podložená výsledkami environmentálneho auditu v jeho povinnej časti. Je vhodné ak konečnému rozhodnutiu predchádza malá informačná kampaň na škole, ktorá priblíži získané údaje a umožní lepšie pochopenie výsledkov environmentálneho auditu. Na základe dobrej informovanosti si budú vedieť žiaci vybrať nie len takú tému, ktorá sa im zdá byť atraktívna (asi by sme sa často stretávali s výberom oblasti Zeleň a ochrana prírody), ale zároveň takú oblasť, pri ktorej si budú uvedomovať potrebu jej riešenia v škole a v spoločnosti.

Niekoľko tipov alebo dobrých rád na záver:

Tip 1.: Efektívna spolupráca medzi jednotlivými členmi kolégia a ich zodpovedný postoj k programu Zelená škola je možné doceliť dobrou informovanosťou, prenechaním dostatočného priestoru a dôverou v schopnosti a šikovnosť každého člena, teda motiváciou jednotlivcov.

Tip 2.: Stretávanie kolégia sa stane zaujímavejším, ak je pravidelné napr. každá prvá streda v mesiaci a asociuje sa s príjemne stráveným časom napr. čajové posedenie, debata, krúžok, plánovanie nových akcií v réžii žiakov. Aby stretnutie nevnímali členovia kolégia len ako povinnosť, skúste jeho organizáciu poveriť niektorého zo žiakov. Dvere na stretnutia by mali byť otvorené každému aktívnemu členovi školskej komunity.

Tip 3.: Pre reálny posun v práci je vhodné vytvoriť si na záver stretnutia prehľadný zoznam najbližších úloh s pridelenými termínmi a menami zodpovedných za ich vykonanie.

Tip 4.: Ak sú členmi kolégia žiaci posledných ročníkov, je vhodné ak do činnosti zasvätia svojich mladších nástupcov.

Tip 5.: Vhodné je zorganizovať vzdelávací pobyt pre Kolégium Zelené školy, ktorý pomôže zlepšiť lídrovské schopnosti žiackych členov a tímovú spoluprácu.

Tip 3.: Na vybranie prioritnej oblasti, ktorá by mala byť rozpracovaná do akčného plánu pomôže jednoduchá, dobre známa metóda. Na stretnutí kolégia sa na viditeľné miesto (napr. tabuľa) vypíše zoznam problémov, ktoré je dôležité na základe výsledkov environmentálneho auditu riešiť. Každý člen kolégia získa 3 hlasy, ktoré podľa vlastného uváženia farebnou fixkou prideli k prioritným problémom. Každému môže dať iba jeden hlas za jedného člena kolégia. Táto metóda rýchlo a transparentne určí, ktorý problém a teda oblasť pokladá väčšina za prioritnú a ktorou je potrebné sa najskôr zaoberať. Odporúča sa nechať hlasovať ako prvé deti.

Tip 4.: Je vhodné školským parlamentom alebo Kolégiom Zelenej školy vyhlásiť medzi žiakmi anketu o témach, ktoré chcú riešiť napr. relaxačná zóna na školskom dvore, kôš na ihrisku a pod.

Ako?

✋ jednoduchými metódami – krabica nápadov, strom prianí, nástenka s lístočkami, obrázková koláž z dielne menších žiačikov, internetová anketa.

„To čo by chceli samé robiť a čo si samé navrhnu, to ich potom bude aj baviť.“

Mirka Piláriková, konzultantka v programe Zelená škola

Príklad:

Žiaci sa na základe auditu dozvedia, že škola vyprodukuje denne 170 kg papierového odpadu. Údaj bude zrejme pre žiakov šokujúci, ale je tiež možné, že „neuchopiteľný“. Ak sa však zároveň s touto informáciou dozvedia, že na výrobu takéhoto množstva papiera je potrebný 10 dospelých stromov a odpad zväčša končí na skládkach, kde sa pomaly rozkladá za vzniku škodlivých plynov a zlúčenín, „obyčajné číslo“ naberie iný význam. Vzdelávacou kampaňou pre jednotlivé oblasti je možné poveriť zodpovedné akčné skupiny žiakov.

Krok č. 3 Environmentálny akčný plán školy (EAP)

Cieľ: je jadrom systematickej činnosti školy v programe. Pracuje s výsledkami z environmentálneho auditu, zadáva dosiahnuteľné a merateľné ciele vedúce k znižovaniu ekologickej stopy školy vo vybranej oblasti, v časovom harmonograme vymenúva kroky t.j. aktivity na dosiahnutie cieľov, monitoruje a hodnotí ich úspešnosť.

„Ruky hore za prostredie bez odpadkov“
Deti sú realizátormi značnej časti aktivít z akčného plánu Zelenej školy.

Čo môže konzultant pri otázke ku kroku č. 3 navrhnúť, či zdôrazniť:

- dôležité aspekty pri stanovovaní cieľov: špecifickosť, merateľnosť, dosiahnuteľnosť, realistikosť, časové ohraničenie
- kritickosť pri stanovovaní cieľov – priveľmi nízke alebo priveľmi vysoké ciele sú z hľadiska dosiahnuteľnosti pre žiakov demotivujúce
- rozdeliť ciele a aktivity na dlhodobé, strednodobé či krátkodobé
- zodpovednosť za jednotlivé úlohy preberajú v čo najväčšej možnej miere žiaci
- pri tvorbe EAP dať priestor návrhom školskej komunity – najmä deťom
- konzultovať návrh EAP s celým pedagogickým zborom
- odporučiť odborníkov, ktorí by vedeli škole pomôcť s hľadaním primeraných riešení, resp. s realizáciou aktivít
- napláňovať podporné vzdelávacie aktivity, prípadne pomôcť pri ich realizácii (realizácia EVP)
- upozorniť a vysvetliť, ktoré aktivity sú z hľadiska dopadov na životné prostredie kontraproduktívne napr. zriadenie terária s ohrozenými druhmi živočíchov alebo voliéry s papagájmi v oblasti Zeleň a ochrana prírody

- zverejniť EAP na nástenke, v zborovni, na internetovej stránke školy
- nezabúdať motivovať k výkonom, chváliť za malé úspechy

„História nás učí, že najväčším víťazstvom obvykle predchádzalo prekonávanie zúfalých prekážok. Víťazi sa odmietli nechať odradiť prekážkami.“

Bertie Charles Forbes

Pozn. Pre zostavenie kvalitného environmentálneho akčného plánu je mimoriadne dôležitá merateľnosť cieľov, na základe ktorej sa zistí úspešnosť resp. neúspešnosť dopadov realizovaných aktivít, či už pri monitoringu alebo pri hodnotení EAP. Aby si škola stanovila také ciele, v ktorých vie odmerať úspech v ich dosahovaní, je potrebné uistiť sa v tom, akým spôsobom sa budú merať. Napr. pri zaoberaní sa oblasťou Energia môže byť merateľným prvkom zníženie finančných výdavkov v účtoch.

Tip 1.: Pri vyberaní aktivít do akčného plánu s cieľom dosiahnuť vytýčený cieľ v rámci prioritnej oblasti môžeme členom kolégia odporučiť, aby si za každým návrhom položili nasledovné otázky:

- Prečo?
- Aký dopad bude mať realizovaná činnosť na životné prostredie a dosiahnutie cieľa?
- Čo dosiahneme splnením navrhnutého opatrenia, kam nás to posunie a aké sú náklady na realizáciu aktivity?

Tip 2.: Je vhodné vytvoriť na základe environmentálneho auditu a environmentálneho akčného plánu školskú environmentálnu politiku pre vybranú oblasť. Pomenovanie určitých princípov a zásad napr. do Školského poriadku, ktoré by sa mali dodržiavať, pomôžu k vytvoreniu tvorivej atmosféry a tímového ducha na škole. Pravidlá environmentálnej politiky na škole vytvorené kolégiom, by mali byť predstavené vedeniu a po následnom odsúhlasení aj celej škole. Pri ich dodržiavaní je potrebná praktická podpora a osobný príklad zo strany dospelých členov školskej komunity.

Upozornenie. Cieľom akčného plánu je vytvoriť systematický a prehľadný postup znižovania ekologickej stopy školy. Aby škola vykročila skutočne správnym smerom na základe svojho akčného plánu je potrebné, aby ho najskôr zaslala na pripomienkovanie svojmu konzultantovi napr. cez webový konzultačný systém. V prípade potreby je možné EAP konzultovať aj s Kanceláriou programu Zelená škola prostredníctvom e-mailu podpora@zelenaskola.sk.

Krok č. 4 Monitoring a hodnotenie

Cieľ: zistiť či, je škola úspešná alebo neúspešná v dosahovaní cieľov kontrolovaním a meraním progresu, na základe výsledkov monitoringu zahrnúť nutné zmeny do akčného plánu, ubezpečiť sa, že záujem o aktivity a úroveň programu na škole neklesá.

Pozn. Monitoring a evaluáciu je vhodné vykonávať aj počas vyučovania takých predmetov, ako je matematika, informatika a pod. Pomáha rozvíjať kritické myslenie, riešenie problémov a tímovú spoluprácu.

Vhodné je každú väčšiu zrealizovanú aktivitu vyhodnotiť spoločne v kolégiu zodpovedaním si na otázky:

- 1) Bola aktivita úspešná? Náповедou sú stanovené indikátory EAP.
- 2) Čo stojí za úspechom resp. neúspechom aktivity?
- 3) Ako úspech resp. neúspech ovplyvnil dosahovanie nášho cieľa?
- 4) Je potrebné na základe výsledku aktivity prijať nápravné opatrenia (doplniť EAP)?
- 5) Ak bola aktivita neúspešná, čo môžeme v budúcnosti urobiť lepšie?

Čo môže konzultant pri otázke ku kroku č. 4 navrhnúť, či zdôrazniť:

- monitorovanie najdôležitejších indikátorov, vyhodnocovanie a zverejňovanie výsledkov aktivít počas celého školského roka (v stĺpci Environmentálneho akčného plánu „Postupujeme podľa plánu?“).
- úspešné aktivity zverejniť / medializovať, motivovať pochvalou a oslavou

„Čo dosiahnutím cieľov získate nie je tak dôležité ako to, čím sa v priebehu cesty k týmto cieľom stanete.“

Zig Ziglar

7 tipov na monitorovacie metódy:

Tip 1.: Sledovanie účtov za spotrebu vody, energie a likvidáciu odpadov.

Tip 2.: Váženie vyprodukovaného alebo vytriedeného odpadu poukáže na úspešnosť kampaní za minimalizáciu a znovupoužívanie odpadov.

Tip 3.: Pred, počas a po realizácii aktivity vytvárať fotodokumentáciu, ktorá zaznamenáva zmenu stavu.

Tip 4.: Urobiť anketu v školskej komunite s otázkami zameranými na spokojnosť s realizovanými zmenami.

Tip 5.: Porovnať vstupné údaje s novými vo vybranej oblasti environmentálneho auditu.

Tip 6.: Zriadiť ekohliadky zo žiakov rôznych ročníkov najmä pre oblasti environmentálneho auditu, ako odpady, voda, energia.

Tip 7.: Jednoduchou monitorovacou metódou progresu je meranie školskej ekologickej stopy. Táto metóda poskytuje reálne údaje napr. pre oblasť odpady, energia, doprava a ochrana ovzdušia, voda.

Viac o **ekologickej stope** nájdete na www.sk.wikipedia.org/wiki/Ekologick%C3%A1_stopa alebo www.hraozemi.cz/ekostopa.html.

Krok č. 5

Pro-environmentálna výučba

Cieľ: zvoliť systém pevného zakomponovania environmentálneho zamerania školy do Školského vzdelávacieho programu (vrátane zásadného postavenia environmentálnej výchovy v učebných osnovách)

„Environmentálna výchova je dôležitou súčasťou školského vzdelávacieho programu“, Náučný chodník na ZŠ T. J. Moussova v Michalovciach

Čo môže konzultant pri otázke ku kroku č. 5 navrhnúť, či zdôrazniť:

- zahrnúť navrhnuté opatrenia a aktivity z akčného plánu do vyučovania so zapojením celej školskej komunity a naopak – zaradiť osvetové a vzdelávacie aktivity do akčného plánu
- spoločne navrhnuť a následne realizovať čiastkové aktivity akčného plánu a environmentálne vzdelávanie v rámci jednotlivých predmetov formálneho vyučovania
- realizovať zaujímavé environmentálne výučbové programy, poskytnúť kontakty na environmentálne výchovné a vzdelávacie organizácie, tipy na exkurzie napr. múzeum, botanická záhrada, ekofarma, arborétum, a pod.
- otvoriť diskusiu na pôde školy (s učiteľmi, rodičmi príp. žiakmi) k tvorbe alebo aktualizácii Environmentálneho Školského vzdelávacieho programu
- zakomponovať inovatívne postupy a zážitkové metódy vzdelávania do vyučovacieho procesu
- sprístupniť dokumentácia ŠkVP na internetovej stránke školy

Metodická pomôcka pre zapracovanie environmentálnej výchovy do ŠkVP z dielne pedagógov programu Zelená škola, je dostupná na stiahnutie na stránke www.zelenaskola.sk v časti „Pre školy“ - Metodické materiály.

Tipy na pro-environmentálnu výučbu v rámci učebných osnov:

Slovenský a cudzí jazyk

- diskutovať o rôznych environmentálnych témach
- napísať príspevky do školského časopisu, médií
- zadávať environmentálne témy slohových prác

Matematika

- spracovávať údaje získané vypracovaním environmentálneho auditu
- vykonávať monitoring najmä v oblastiach zelené obstarávanie, energia, odpady, doprava a ochrana ovzdušia a voda.
- spracovávať výsledky monitoringu do prehľadných grafov

Prírodopis / Biológia

- vytvoriť školskú záhradu, pestovateľské políčko, dendrologický a náučný chodník
- budovať také prvky v školskom areáli, ktoré vedú k zvýšeniu biodiverzity
- budovať a prehľbovať pozitívny vzťah ku všetkým formám života
- vo výučbe využívať učebňu v prírode

Informatika

- spracovávať údaje z monitoringu
- spravovať internetovú stránku školy najmä sekciu venovanú programu Zelená škola
- spracovávať fotografie
- graficky spracovať školský časopis, letáky, plagáty
- spracovávať a zasielať informácie a aktuality všetkým členom školskej komunity

Zemepis / Geografia

- vypočítať dĺžku dopravy tovaru z miesta produkcie na miesto spotreby, využiteľné v oblasti zeleného obstarávania
- rozprávať o celosvetových environmentálnych problémoch
- pripravovať žiacke prezentácie využiteľné v rovesníckom environmentálnom a rozvojovom vzdelávaní

Pro-environmentálna výučba by nemala byť vykonávaná len v rámci jedného zvoleného predmetu. Mala by byť prirodzenou súčasťou všetkých vyučovaných predmetov a prebiehať súbežne s realizáciou zvyšných krokov programu Zelená škola.

Rozpracovanie environmentálnej prierezovej témy ŠkVP by malo byť ukončené do termínu podania žiadosti o záverečné hodnotenie, prípadne do termínu ukončenia zvoleného certifikačného obdobia.

Krok č. 6 Informovanie a zapojenie komunity

Cieľ: zvyšovanie povedomia širšej verejnosti o environmentálnych aktivitách školy. Dať členom školskej komunity možnosť zapojiť sa do realizácie programu, nadväzovať spoluprácu.

Čo môže konzultant pri otázke ku kroku č. 6 navrhnúť, či zdôrazniť:

- spracovať inšpiratívne príklady na stránku programu, do regionálnych médií a pod.
- propagovať aktivity školy v médiách
- pravidelne aktualizovať stránku a zverejňovať na nej plánované aj realizované aktivity, fotografie
- realizovať kampane, informačné stánky, zasielať aktuality z environmentálnej oblasti
- žiaci sa môžu otvorene obrátiť so žiadosťou o pomoc na rodičov, samosprávu, podnikateľské subjekty a pod.
- realizovať pro-environmentálne aktivity pri príležitosti napr. Deň Zeme, Dňa otvorených dverí na Zelenej škole, Deň životného prostredia, Deň zvierat a pod.
- realizovať súťaže napr. súťaž Eko-kódexov, o najkrajšiu ekoplochu, o najlepšiu esej a pod.
- slávnostné prevzatie diplomu Na ceste k Zelenej škole alebo titulu Zelená škola za účasti širšej školskej komunity a pozvaných hostí

„Veľké ciele je možné dosiahnuť jedine, keď sa spojí veľa ľudí dohromady.“

John C. Maxwell

Pozn. Mnohé ciele a aktivity budú úspešne dosiahnuté a zrealizované len vtedy, keď do nich bude zapojený značný počet členov školskej komunity napr. znižovanie produkcie odpadu alebo spotreby energie. Z tohto dôvodu je mimoriadne dôležitá systematická informovanosť počas trvania programu.

*„...keď všetci priložia ruku k dielu...“
Letný tréning pre Zelené školy – aktivity zamerané na spoluprácu a pomoc v komunite“*

Niekoľko tipov dobrej praxe:

Tip 1.: Vhodnou formou ako zapojiť rodičov do environmentálnych aktivít školy je zadávať praktické eko-úlohy na domov (napr. výpočet spotreby vody, produkcia odpadov za týždeň, anketa o environmentálne vhodných výrobkoch a pod.)

Tip 2.: Overenou dobrou praxou je realizácia „Týždňa projektových aktivít“, kde jednotlivé školské tímy predstavia svoje eko-projekty, na ktorých pracujú. Dávajú tým príležitosť ostatným žiakom školy zapojiť sa do realizácie pro-environmentálnych aktivít. Táto akcia si však vyžaduje dôkladné plánovanie.

Tip 3.: Nie len pre verejnosť, ale tiež pre členov školskej komunity (pani upratovačky, hospodárky, kuchárky, atď.) je potrebné pripraviť osvetovú kampaň napr. formou osvetových nápisov, motivačných citátov, zverejňovania dosiahnutých úspechov pri určitých opatreniach (napr. pitím vody z vodovodu klesol objem plastových odpadov o 10 kg / mesiac) a pod.

Tip 4.: Pre menšie deti je vhodné realizovať eko-divadielka, hudobné a tanečné vystúpenia, pre starších žiakov je vhodnou formou sprostredkovania informácií eko-konferencia, na ktorej vystúpia ekohliadky, akčné tímy a pod. s prezentáciou výsledkov svojej práce.

Tip 5.: Realizácia pravidelných informačných stánkov a pravidelná aktualizácia údajov na nástenke školy je dobrý tip ako upútať pozornosť potenciálnych záujemcov o spoluprácu na pro-environmentálnych aktivitách.

Krok č. 7 Eko-kódex

Cieľ: umelecky, slovné vyjadriť hodnoty, zásady, smerovanie a celkovú filozofiu školy vo vzťahu k prírode a k ochrane životného prostredia, pričom kľúčovú rolu pri jeho tvorbe hrajú žiaci.

„Ekokódex Materskej školy v Detve“

Čo môže konzultant pri otázke ku kroku č. 7 navrhnúť, či zdôrazniť:

- vysvetliť školskej komunite čo Eko-kódex znamená a na čo slúži
- podporiť zapojenie čo najväčšieho počtu detí do tvorby Eko-kódexu
- prezentovať Eko-kódex pred médiami a verejnosťou

Tip: Vhodnou prezentáciou posolstva Eko-kódexu môže byť jeho zverejnenie na propagačných materiáloch školy napr. zápisníky, zošity, prezentácie a pod.

6. Pohľad na participáciu v programe Zelená škola

(vypracoval PhDr. Dušan Ondrušek, PhD.)

Participatívny environmentálny manažment - je taký spôsob riadenia programu, ktorý umožňuje aktívnu účasť v príprave, realizácii a hodnotení programu všetkým, ktorých sa týka realizácia a dôsledky programu Zelená škola: rovnako učiteľom, žiakom/študentom škôl, rodičom či, zainteresovaným predstaviteľom školskej a miestnej komunity.

Snažíme sa, aby učitelia/vychovávatelia/koordinátori zdieľali autoritu a zodpovednosť za rozhodovanie a realizáciu programov rovnako ako študenti/žiaci. Všetci študenti/žiaci školy sú informovaní o programe a majú možnosť aktívne sa zúčastňovať všetkých súčastí (siedmych krokov) programu.

Študenti/žiaci sú zastúpení v kolégiu školy, ich účasť nie je formálna, ale rovnocenne sa podieľajú na rozhodovaní a práci kolégia.

„Spolupráca“

Vychádzame z princípov, že v programe sú:

- Všetci študenti a pracovníci školy rovnako dôležití.
- Škola má meniť školskú politiku a prax tak, aby bola zohľadnená rôznorodosť študentov/žiacov.
- Rozdiely medzi študentmi/žiakmi sa vnímajú ako inšpirácia pre podporu učenia, nie ako problém, ktorý treba riešiť.
- Dôsledné uplatňovanie princípov participácie v tomto programe má viesť k posilneniu participatívnej kultúry na škole - teda prístupu, ktorý presahuje samotný program Zelené školy, ale môže byť užitočný pre posilňovanie občianskej zrelosti a porozumeniu dôležitosti účasti na verejnom živote u študentov/žiacov aj mimo environmentálneho vzdelávania na škole.

Zaujíma nás participácia na viacerých úrovniach:

- Participácia v rámci činnosti na škole (hlavne zapojenie študentov/žiacov do plánovania a realizácie programu na škole)
- Participácia školy na komunitnom živote - hlavne aktivity školy smerujúce k zapájaniu miestnych zainteresovaných ľudí (účasť rodičov, predstaviteľov miestnych inštitúcií – napr. samosprávy, médií, podnikov...) a inštitúcií na dianí školy.
- Participácia a sieťovanie školy s inými školami alebo vzdelávacími programami na Slovensku, príp. aj v zahraničí.

7. Propagácia programu Zelená škola a zapájanie verejnosti

Škola, ktorá sa chce úspešne propagovať na verejnosti musí mať:

- jasne stanovenú filozofiu a hodnotovú orientáciu
- program, ciele, úlohy, vytýčené cieľové skupiny, ktoré chce osloviť – t. j. mať víziu
- mať konkrétnu ponuku aktivít a činností

Dobre informovaná verejnosť má informácie o stave vecí, sú jej zrejmé dôsledky daného stavu a musí poznať ciele školy aj stanovené opatrenia na ich dosiahnutie.

Konzultant môže koordinátorovi poskytnúť údaje za účelom zapojiť média do riešenia problému, žiakov, ktorí oslovia ľudí, získajú si pre svoje ciele širšiu verejnosť a nadchnú ju pre svoju myšlienku. Dôležité je uvedomiť si, koho chce škola osloviť – žiakov, rodičov, širšiu verejnosť, ... Realizovať jeden krok nemá význam, dôležitá je pravidelná činnosť a systematické informovanie cieľových skupín. Tak si škola získa ich dôveru a ochotu spolupracovať.

Na žiadosť školy sa konzultant môže ako hosť zúčastniť napr. na realizácii infostánku, kde žiaci prednesú riešený problém a pozvaní rodičia a verejnosť sa budú mať šancu vyjadriť k téme. Zapísané názory neskôr žiaci diskutujú a na základe toho zvolia najvhodnejšie riešenie alebo tému budú ďalej diskutovať napr. so školským parlamentom či samosprávou.

Viac informácií o tom ako úspešne zapájať verejnosť do ochrany životného prostredia, rozbor efektívnych, ale tiež neefektívnych metód nájdete v príručke *Možnosti spolupráce s verejnosťí (nejen) při ochraně životního prostředí*. Publikácia je dostupná na www.zelenykruh.cz/dokumenty/moznosti-spoluprace-s-verejnosti-web.pdf.

Tip 1.: Vhodným spôsobom pravidelného informovania verejnosti je využívanie sociálnych sietí na internete alebo pravidelné zasielanie eko-novínok zo života školy rodičom, samospráve, priateľom a sympatizantom školy.

Tip 2.: Osvedčeným prostriedkom na priblíženie činnosti školy je realizácia Dňa otvorených dverí, Dňa Zeme pre verejnosť a pod., ale tiež menších stretnutí ako napr. čaj o piatej s vedením školy, pedagógmi, zástupcami rodičov a samosprávy.

8. Administratívne povinnosti v konzultantskej činnosti

Spolupráca a komunikácia s regionálnymi centrami a Kanceláriou programu

Konzultant je povinný vykonávať konzultantskú činnosť kontinuálne počas celého školského roku, na ktorý mu bola pridelená škola.

Akkoľvek zmeny v konzultantskej činnosti je potrebné hlásiť kancelárii Zelené školy a príslušnému regionálnemu centru.

Rovnako je potrebné nahlásiť aj zmeny na pozícii koordinátora školy uchádzajúcej sa o titul Zelená škola alebo zmenu kontaktných údajov.

Začiatkom školského roka uzatvorí Kancelária programu Zelená škola s konzultantom dohodu o spolupráci a zároveň ho informuje o výške jeho odmeny, preplácaní cestovného a pod.

Podpísaním dohody o spolupráci sa zaväzuje vykonávať konzultantskú činnosť v súlade s princípmi Zelené školy a to po dobu minimálne jedného školského roku. Počas tejto doby plní povinnosti vyplývajúce z konzultantskej činnosti a programu Zelená škola.

Dohoda sa obnovuje ročne t. j. s nástupom nového školského roku medzi dobrovoľným konzultantom a organizátorom programu.

Viac o úlohách, hlavných predpokladoch a zodpovednostiach konzultanta nájdete v kapitole „Úrovne konzultantskej podpory.“

Kalendár konzultanta

Aktivity v rámci certifikačného procesu je možné naplánovať a realizovať v 1 – 2 rokoch. Na základe skúsenosti zo zahraničia vieme, že zvolenie dvojročného procesu pre získanie titulu Zelená škola vedie k systematickejšej, efektívnejšej práci, hlbšiemu pochopeniu zvolenej oblasti a významu realizácie a súvislosti medzi jednotlivými krokmi metodiky 7 krokov.

September

Regionálne semináre pre koordinátorov a konzultantov Zelených škôl organizované regionálnymi centrami.

Úvodný tréning pre konzultantov Zelených škôl.

Október

Slávnostná certifikácia.

November – December

Regionálne semináre pre koordinátorov a konzultantov Zelených škôl organizované regionálnymi centrami.

Január

Podanie „Žiadosti o záverečné hodnotenie“ do 31. 1.

Marec – Apríl

Regionálne semináre pre koordinátorov a konzultantov Zelených škôl organizované regionálnymi centrami.

Máj

Podanie „Žiadosti o záverečné hodnotenie“ do 10. 5.

Jún

Záverečné hodnotenie na školách

Júl

Stretnutie Rady Zelené školy

9. Použitá a odporúčaná literatúra

Bednárik, A., 2001: Riešenie konfliktov. PDCS: 2001, 201 s., ISBN 80-968095-4-7

Kaňáková, E., 2008: Jak efektívne vést porady. Grada: 2008, 169 s., ISBN 978-80-247-1625-1

Kazík, P., 2008: Rukoväť dobrého lektora. Grada: 2000, Poradce pro praxi, 107 s., ISBN 978-80-247-2453-9

Ondrušek, D., Labáth, V., 2007: Tréning? Tréning. Učenie zážitkom. PDCS: 2007, 227 s., ISBN 978-80-969431-4-2

Rada mládeže Nemecka, Rada mládeže Slovenska, 2000: Hovoriť je striebro, ale mlčať nie je zlato. Príručka o komunikácii nielen pre detské a mládežnícke organizácie. I. časť. Rada mládeže Slovenska: 2000, 158 s., ISBN 80-968556-7-0

Strědisko ekologické výchovy SEVER: Škola pro udržitelný život. Zkušenosti z pilotního projektu. SEVER: 2003, 81 s., ISBN 80-902976-8-4

Šoferová, J., 2008: Lektorské finty. Grada: 2008, Poradce pro praxi, 105 s., ISBN 978-80-247-2483-6

Methodology In www.zivica.sk [online]. [cit. 2009-08-20]. Dostupné na internete: <http://www.eco-schools.org/page.php?id=19>

PROGRAM
ZELENÁ ŠKOLA
KOORDINUJE

NÁRODNÝ GARANT
CERTIFIKÁCIE

MEDZINÁRODNÝ
GARANT
CERTIFIKÁCIE

NA PROGRAME ZELENÁ ŠKOLA
SPOLUPRACUJÚ

PROGRAM ZELENÁ ŠKOLA FINANČNE PODPORUJÚ
EXKLUZÍVNY PARTNER

Stredoslovenská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s.

GENERÁLNY PARTNER

GLOBÁLNY PARTNER

Kancelária programu Zelená škola
Centrum environmentálnej a etickej výchovy Živica
Vysoká 18, 811 06 Bratislava
Tel./fax: 02/52 96 29 29
e-mail: kancelaria@zelenaskola.sk
www.zelenaskola.sk

V septembri vydala CEEV Živica, www.zivica.sk
Vytlačené na recyklovanom papieri.